

Hoe kun je ervaringen van leerlingen in een Blikopener verdiepen via reflectie?

Op 19 november 2020 gingen we tijdens een online kennissessie met partners van [Blikopenerprojecten](#) in op de vraag hoe je leerlingen via reflectie kunt helpen om zoveel mogelijk uit een project te halen. Een interessante uitwisseling, die vooral over verbindingen bleek te gaan!

AFBEELDING 1 LEERLINGEN VAN RKBS DE SCHAKEL WERKEN IDEEËN UIT VOOR DE INRICHTING VAN HET SPORTCAFÉ VAN TOPSPORTCENTRUM OMNISPORT

Wat weten we over reflectie in Blikopenerprojecten op basis van onze ervaringen tot nu toe?

Blikopeners zijn projecten waarbij leerlingen uit het basis- en voortgezet onderwijs op een uitdagende manier via samenwerking met een externe organisatie kennismaken met techniek en zorg. De projecten voeren we uit in Zutphen en Apeldoorn en worden gefinancierd door de provincie Gelderland. De eerste projecten hebben plaatsgevonden in schooljaar 2019/2020. Tijd om te kijken welke inzichten hieruit naar voren gekomen zijn! In het najaar van 2020 organiseerden we drie kennissessies over drie thema's: projectontwerp, reflectie door leerlingen en samenwerking tussen partners.

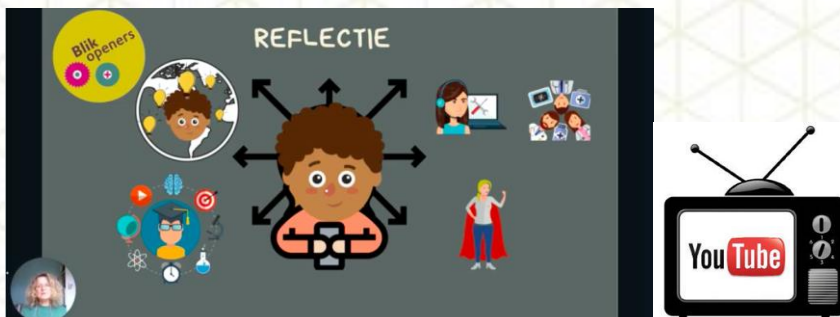
Voor de sessies namen we steeds de uitgangspunten die we als Educatiepunt hadden geformuleerd als basis. Daarnaast stond 1 van de projecten centraal als casus. Met de uitkomsten van de gesprekken vullen we onze uitgangspunten aan. Alle ervaringen vanuit alle projecten gaan we aan het eind van de driejarige projectperiode (zomer 2022) bundelen in een *toolkit* die openbaar beschikbaar zal komen via onze [website](#).

In dit artikel doen we jullie verslag van de uitkomsten van de tweede sessie. De casus die centraal stond is een programma voor reflectie dat speciaal voor Blikopeners ontwikkeld is door Wendy Kers (eigenaar [De Wereld van LOB](#)) en Raïssa Velders (eigenaar [ITALENTi](#)). Andere partners (vanuit scholen, zorg, bedrijven en een werkgeversvereniging) vulden hun ideeën aan vanuit hun ervaring met Blikopenerprojecten.

Wat zijn de uitgangspunten van het Educatiepunt voor goede reflectie? Over het maken van bewuste keuzes.

De uitgangspunten over het projectontwerp hebben we samengevat in een kort [filmpje](#) (4 min). Wendy Dienske presenteert de hoofdpunten.

AFBEELDING 2 VIDEO OVER UITGANGSPUNTEN VAN HET EDUCATIEPUNT OVER REFLECTIE DOOR LEERLINGEN

Een Blikopener-project biedt leerlingen een rijkdom aan ervaringen. Leerlingen maken kennis met nieuwe mensen, beroepen, en vooral ook met zichzelf. Maar ervaren is nog geen leren! Dat wordt het pas als je de leerling helpt zich bewust te worden van wat hij of zij heeft gezien, gehoord en gevoeld. Dat geldt voor vakinhoudelijke kennis en vaardigheden, maar ook voor de input die een leerling uit het project kan halen voor zijn of haar Loopbaanontwikkeling (LOB). Welke inzichten doen leerlingen op over hun interesses, karaktereigenschappen en talenten? En wat zegt dat over hun toekomst? Voor hun keuze voor een profiel of vervolgopleiding? Of het werkveld waar ze later in willen werken? In welk type organisatie voelen ze zich thuis? Door bewust aandacht te hebben voor reflectie help je de leerlingen de juiste conclusies te trekken uit hun ervaring. Voor voldoende diepgang is het belangrijk dat de leerkracht een bewuste keuze maakt voor een reflectiemethode, en zorgt dat er voldoende tijd is voor reflectie. Ideaal is het als de reflectie echt onderdeel is van het loopbaanontwikkel-programma op school.

WENDY DIENSKE,
EDUCATIEPUNT:

“Waar een leerling op let tijdens een project is mede afhankelijk van de vraagstelling aan de leerling bij aanvang van het project. Denk hier als leerkracht bewust over na. Zo kun je de ervaring van de leerlingen en daarmee ook de reflectie verdiepen.”

Een concreet voorbeeld: reflecteren in een drieslag, vanuit een brede benadering van loopbaandenken

Het Educatiepunt vroeg het afgelopen jaar aan Wendy Kers ([de Wereld van LOB](#)) en Raïssa Velders ([iTALENTi](#)), om een aanbod te ontwikkelen dat op scholen ingezet kan worden in Blikopener-projecten. Scholen gaven namelijk aan dat het prettig was om met de reflectie op gang geholpen te worden. Wendy Kers is naast haar werk voor De wereld van LOB ook decaan van Veluws College Mheenpark. Vanuit die rol werkte ze mee aan het Blikopener-project van het Mheenpark met Julianatoren. Raïssa is naast haar werk voor iTALENTi al vanaf de opstart van het Educatiepunt betrokken bij het Educatiepunt als samenwerkingspartner.

Educatiepunt

Wendy en Raïssa ontwikkelden samen een prachtig aanbod, dat bestaat uit verschillende onderdelen.

Tijdens de kennissessie presenteerden Wendy en Raïssa hun aanpak in een [filmpje](#) (5 min.) aan de deelnemers (vanuit bedrijven, zorg en scholen). De eerste 3 minuten van het filmpje gaan over het perspectief van de leerlingen. In de laatste 2 minuten komt aan bod hoe zij met hun aanpak kunnen helpen de ervaring van de leerlingen echt betekenisvol te laten zijn. “Door spelenderwijs aan de slag te gaan, krijgen leerlingen zicht op wat ze kunnen en misschien ook wel willen.” De drieslag zelfbeeld-wereldbeeld-loopbaanbeeld staat centraal. Met gebruikmaking van het Talentenspel krijgen leerlingen inzage in hun talenten. De talenten worden met de leerlingen gekoppeld aan de beroepen die zij tegengekomen zijn tijdens het Blikopenersproject. Tenslotte worden de talenten aan schoolvakken en loopbaankeuzes verbonden. Raïssa: “Op de talentenkaartjes van het spel staan archetypen. Daardoor komen de leerlingen los van de verwachtingen van hun omgeving. Ze komen echt tot hun eigenschappen.” De aanpak is ook uitgewerkt in een speciale [flyer](#).

AFBEELDING 3 VIDEO OVER REFLECTIEAANBOD DE WERELD VAN LOB EN I(TALENT)

Hun aanbod is een voorbeeld van hoe reflectie de impact binnen een project kan optimaliseren. Het Educatiepunt streeft niet naar één werkwijze voor al haar projecten, maar naar een verzameling *tools* waarmee projecten optimaal kunnen worden ontworpen, passend bij de school en haar samenwerkingspartner en de omstandigheden op het moment. Daar praten we tijdens de kennissessie over door.

In het gesprek komt terug dat de aanpak van de reflectie o.a. afhankelijk is van de positionering van het project binnen de school. Zo zijn er projecten die starten vanuit loopbaanbegeleiding, maar ook die starten vanuit techniek, of vanuit een overkoepelend thema op school. In het primair onderwijs werkt het weer heel anders dan in het voortgezet onderwijs. Daar is het leren kennen van jezelf en hoe je je verhoudt tot de wereld om je heen verweven in alles wat er op school gebeurt. De inbedding heeft invloed op de vorm die gekozen wordt voor de reflectie.

TIJDSWINST DOOR BASISVAKKEN TE BETREKKEN IN HET PROJECT

Door het project breed te verankeren in het schoolprogramma kun je werken aan meerdere doelen en wordt de tijdsinvestering meer dan de moeite waard! Denk hierbij aan doelen voor techniekonderwijs, beroepsoriëntatie en basisvakken als economie of rekenen.

In alle gevallen is het als docenten, vanwege de tijdsinvestering in het project, van belang om goed na te denken over hoe je de impact voor de leerling kunt optimaliseren. En: hoe je zoveel mogelijk onderdelen van het curriculum kunt verwerken in het project om de inbedding te verstevigen.

In het voortgezet onderwijs is de opdracht om vanaf leerjaar 1 aandacht te hebben voor loopbaanoriëntatie best een uitdaging. Manon Hoogenkamp (Sprengeloo VMBO, Apeldoorn): "In de gewone lessen lukt het vaak niet om te reflecteren. Het wordt wel verwacht dat je dat doet, maar je komt er in de praktijk gewoonweg niet aan toe. In een Blikopener-project gaat dat makkelijker. Je bent er bewust mee bezig. En je kunt ook gerichte vragen stellen aan leerlingen en de diepte ingaan. Ook leerlingen die normaal gesproken niet echt een mening hebben komen nu met duidelijke vragen."

Wendy Kers herkent dit. "Het is heel belangrijk dat aan de voorkant van een project al wordt nagedacht over de (gewenste) uitkomsten van het project en een heldere koppeling gemaakt wordt tussen de projectdoelen en de overige vakken. Dan lukt het namelijk om de ervaring en reflectie binnen het project ook te verbinden met de rest van het onderwijs."

Bij het Blikopener-project van de Julianatoren en het Mheenpark (de school waar Wendy decaan is) gaf de economiedocent aan dat ze de rest van het jaar bij onderwerpen binnen haar lessen kon teruggrijpen naar wat de leerlingen binnen het project hadden ervaren. Een mooi voorbeeld van de waarde van de verbinding van studieonderdelen.

De deelnemers zijn enthousiast over de gepresenteerde aanpak. Robert de Graaff (Julianatoren): "Ik vind het onwijs goed en creatief in elkaar gezet." Manon Hoogenkamp: "Super inspirerend!" Natasja Blokhorst (Werkgeversvereniging Zorg en Welzijn): "Ik vind het heel beeldend. En de verdiepingsslag is een mooi element. Ook bij de gastlessen die wij vanuit de werkgeversvereniging geven staat het stellen van verdiepingvragen voorop. Je hoeft uiteindelijk niet voor Zorg en Welzijn te kiezen, maar denk wel na over waarom je denkt dat het wel of niet bij je past. Wij hebben [lesmateriaal \("Aan jou hebben we wat"\)](#) ontwikkeld over beroepen in de zorg waarmee leerlingen kennis kunnen maken met beroepen en aan het denken gezet worden over zichzelf."

Dat juist de samenwerking met de verschillende organisaties, van Provincie tot werkgeversvereniging, en van onderwijs tot pretpark zorgt voor winst voor alle betrokkenen, licht Robert de Graaff van de Julianatoren toe in een persoonlijk verhaal. "Het heeft mij vroeger veel moeite gekost om erachter te komen waar mijn talenten lagen. Dat is een van de redenen waarom ik dit zo'n leuk project vind. Als mijn moeder vroeger thuis vroeg hoe het was dan kon ik niet zo goed vertellen wat ik had gedaan. Het was best moeilijk om te ontdekken wat ik kon. Pas later ontdekte ik dat ik goed was in exacte vakken en via omwegen kwam ik op de juiste opleiding in het hbo terecht. Het was een lange weg en ik vind het interessant hoe je als bedrijf kinderen kunt helpen bij het bedenken wat ze wel zouden kunnen doen juist als het niet vanzelf gaat!"

FEMKE ESENKBRINK VAN BASISSCHOOL DE SCHAKEL:

"Ik geef les aan een groep 6 en zou hen nog wel bewuster willen maken van de relatie tussen het project en de arbeidsmarkt. Tijdens het project dat we in januari gaan draaien met het Omnisport ben ik heel nieuwsgierig naar hoe we de kinderen de koppeling kunnen laten maken naar hoe je jezelf ziet en wat dat zegt over baankeuze. "

Wendy Kers: "Daarom is ouderbetrokkenheid ook zo belangrijk belangrijk: juist ook het leren hoe je kunt doorvragen. Iedereen kan leren 'loopbaandenken'.

Robert vertelt verder dat het project hem veel tijd kost, maar dat het binnen zijn team veel enthousiasme oplevert. Iedereen wil meedoen! En het geeft inspiratie, ook voor zijn eigen personeelsbeleid: "Ik wil al een tijdje de Kaasgaafacademie (*meneer Kaasgaaf is voor kinderen het karakter van de gespeelde directeur binnen de Julianatoren*) starten waar ik met mijn team het ook wil hebben over hun vaardigheden en de breedte aan werkzaamheden binnen ons park en hun toekomstperspectief. Dit wordt een online, interactief platform waarop medewerkers eens kunnen kijken wat hun collega's doen. Als loopbaanoriëntatie, maar ook voor het gevoel van gezamenlijkheid. Hiervoor heb ik heel fijn afgekeken bij het Blikopener-project."

Femke Esenkbrink (basisschool De Schakel) herkent het belang van denken op deze manier en dat maakt het laagdrempeliger om het toe te passen tijdens verschillende vakken en projecten. "Het is als leerkracht ook een mindset. Pak je de kansen die er zijn? Wij zijn op onze school bezig met overkoepelende thema's. We staan meer stil bij reflectie en daar betrekken we ouders ook actief bij. Dat doen we in de driehoeksgesprekken met ouder en leerling."

En... verder!

We kunnen concluderen dat zowel in het basis- als in het middelbaar onderwijs het reflecteren kan zorgen voor meer opbrengst voor de leerling. Belangrijk daarbij zijn steeds de verbindingen: de verbinding tussen een themaproject en meerdere vakken, tussen de leerlingen, de leerkracht en de ouders, tussen verschillende leerjaren, en de verbinding tussen de visie van de school, organisatiestructuur en de dagelijkse werkelijkheid.

Onze uitgangspunten voor reflectie hebben verdieping gekregen door samen te reflecteren!

Wendy Kers beloofde tijdens de sessie dat zij een voorbeeld zou geven van hoe overall LOB in zit, zelfs in Lichamelijke Opvoeding! Zij heeft daarover het volgende [filmpje](#) gemaakt dat we met jullie mogen delen, bedankt Wendy!

AFBEELDING 4 WENDY KERS VERTELT OVER LOOPBAANDENKEN, ZELFS TIJDENS GYM!

Daarmee sluiten we deze tweede deelsessie van de eerste serie af. De laatste sessie zal gaan over het samenstellen van teams voor projecten als Blikopeners. Wij kijken uit naar jullie ervaring!

